

**ORTOPEDIK STOMATOLOGIYA VA UNING UMUMIY TIBBIYOT BILAN
UZVIY BOG'LIQLIGI****Odiljonova Nigoraxon Ikromjon qizi***Farg'ona Jamoat Salomatligi Tibbiyot Instituti Stomatologiya va Otorinolariningologiya fakulteti
assistenti***Akramova Muhtaram Akmaljon qizi****Abdurasulov Xatambek Hasanjon o'g'li****Xaydaraliyeva Lolaxon Nasibbek qizi****Kamoldinova Dilnoza Jamoldin qizi***Stomatologiya yo'nalishi 1-bosqich talabalari*

Annotatsiya: Ortopedik stomatologiya (protezlash) stomatologiya fanining muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, tishlar va jag'-yuz tizimidagi funksional hamda morfologik nuqsonlarni protez konstruksiyalari yordamida tashxislash, oldini olish va davolash bilan shug'ullanadi. Ortopedik davolashning asosiy maqsadi nafaqat yo'qolgan tishlarni almashtirish, balki chaynash, nutq, okklyuzion muvozanat, yuz estetikasi hamda temporomandibulyar bo'g'im (TMJ) faoliyatini tiklashdan iboratdir. Zamonaviy ortopedik stomatologiya bemorlarning hayot sifatini yaxshilash va umumiy sog'liqni saqlashda muhim o'rin tutadi. Ortopedik stomatologiya bilan umumiy tibbiyot o'rtasidagi bog'liqlik ko'p qirrali va o'zaro ta'sirga ega. Og'iz bo'shlig'i sog'lig'i organizmning boshqa tizimlari holati bilan chambarchas bog'liq. Tishlarning yo'qolishi va okklyuziya buzilishlari chaynash samaradorligini pasaytirib, ovqatning yetarlicha maydalanmasligiga va natijada gastrit, so'rilish buzilishlari kabi oshqozon-ichak kasalliklariga olib kelishi mumkin. Shuningdek, og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish jarayonlari, jumladan, periodontit, yallig'lanish mediatorlari va bakteriyalarning qon oqimiga tushishi orqali yurak-qon tomir kasalliklari bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Tizimli kasalliklar protezlash jarayonini rejalashtirish, o'tkazish va prognoziga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Masalan, qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda yara bitishi sekinlashadi va infeksiya xavfi ortadi, bu esa implantatsiya va protezlash natijalariga salbiy ta'sir qilishi mumkin. Yurak-qon tomir kasalliklari jarrohlik aralashuvlaridan oldin puxta baholashni talab qiladi, qon ivish tizimi buzilishlari esa operatsiya vaqtida va undan keyin qon ketish xavfini oshiradi. Osteoporoz suyak zichligini kamaytirib, implant barqarorligiga ta'sir ko'rsatadi. Immuniteti pasaygan bemorlar esa maxsus klinik yondashuvni talab qiladi. Temporomandibulyar bo'g'im disfunktsiyasi ortopedik stomatologiya va umumiy tibbiyot o'rtasidagi bog'liqlikning yana bir namunasi. Noto'g'ri okklyuziya yoki sifatsiz protezlar bosh og'rig'i, yuz mushaklarida og'riq, mushak tarangligi va hatto quloq bilan bog'liq simptomlarga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois aniq diagnostika va fanlararo hamkorlik muhim ahamiyatga ega. So'nggi yillarda raqamli stomatologiya, uch o'lchamli tasvirlash, CAD/CAM tizimlari hamda zirkoniy va titan kabi biokompatibil materiallarning qo'llanilishi davolash aniqligi, xavfsizligi va uzoq muddatli natijalarini sezilarli darajada yaxshiladi. Ushbu texnologiyalar minimal invaziv usullarni qo'llash, bemor qulayligini oshirish va funksional rehabilitatsiyani oldindan aniq rejalashtirish imkonini beradi. Xulosa qilib aytganda, ortopedik stomatologiya tishlarni oddiy almashtirish bilan cheklanmaydi. U kompleks klinik

yo'nalish bo'lib, turli tibbiyot sohalari bilan hamkorlikni talab etadi. Bemorni har tomonlama baholash va kompleks davolash rejasini tuzish og'iz sog'lig'ini tiklash bilan birga umumiy organizm salomatligini saqlashga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: *Ortopedik stomatologiya; Protezlash; Og'iz va tizimli sog'liq o'zaro bog'liqligi; Tish yo'qotilishi; Okklyuzion buzilishlar; Temporomandibulyar bo'g'im disfunktsiyasi; Tish implantlari.*

Dolzarbligi: Ortopedik stomatologiya (protez stomatologiyasi) stomatologiyaning muhim yo'nalishlaridan biri bo'lib, u tishlar va jag'-yuz tizimidagi nuqsonlarni aniqlash, davolash hamda tiklash bilan shug'ullanadi. Zamonaviy tibbiyotda uning ahamiyati tobora ortib bormoqda, chunki og'iz bo'shlig'i salomatligi umumiy organizm salomatligining ajralmas qismi ekanligi ilmiy jihatdan isbotlangan. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, og'iz bo'shlig'idagi o'zgarishlar ko'plab tizimli kasalliklar bilan chambarchas bog'liq. Ortopedik stomatologiyaning dolzarbligining asosiy sabablaridan biri — uning organizmning muhim fiziologik funksiyalarini tiklashdagi roli hisoblanadi. Tishlarning yo'qolishi yoki noto'g'ri tishlash (okklyuziya) ovqatni to'liq chaynashni qiyinlashtiradi, bu esa ovqat hazm qilish tizimiga ortiqcha yuklama beradi. Natijada turli xil gastroenterologik muammolar yuzaga kelishi mumkin. Bundan tashqari, tishlarning yetishmasligi nutq buzilishlariga olib keladi, bu esa bemorning muloqot qobiliyatiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Estetik nuqsonlar esa psixologik holatga ta'sir qilib, o'ziga bo'lgan ishonchning pasayishiga va ijtimoiy cheklanishga olib kelishi mumkin. Ortopedik davolash usullari (protezlar, kronkalar, ko'priklar, implantlar) ushbu muammolarni bartaraf etib, bemorning hayot sifatini yaxshilaydi. Ortopedik stomatologiya va umumiy tibbiyot o'rtasidagi bog'liqlik ayniqsa og'iz bo'shlig'i va tizimli kasalliklar o'rtasidagi o'zaro ta'sirda yaqqol namoyon bo'ladi. Masalan, qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda yara bitishi sekinlashadi va infeksiya xavfi yuqori bo'ladi, bu esa stomatologik protezlash natijalariga bevosita ta'sir qiladi. Yurak-qon tomir kasalliklari ham og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanishlar, xususan, parodontit bilan bog'liq bo'lishi mumkin. Ilmiy ma'lumotlarga ko'ra, og'iz bo'shlig'idagi yallig'lanish mediatorlari qon oqimi orqali boshqa organlarga tarqalib, ateroskleroz kabi jiddiy kasalliklarning rivojlanishiga sabab bo'lishi mumkin. Shuningdek, ortopedik stomatologiya surunkali va tizimli kasalliklarga ega bemorlarni davolashda muhim o'rin tutadi. Masalan, osteoporozda suyak zichligining kamayishi implantlarning mustahkamligiga ta'sir qiladi. Onkologik kasalliklar, ayniqsa bosh va bo'yin sohasiga berilgan radioterapiya natijasida to'qimalar zararlanishi kuzatiladi va bunday bemorlarda maxsus protezlash zarur bo'ladi. Bundan tashqari, antikoagulyantlar yoki immunosupressiv dorilarni qabul qilayotgan bemorlarni davolashda ehtiyot choralarini ko'rish zarur, bu esa stomatolog va umumiy shifokor o'rtasidagi hamkorlikni talab qiladi. Ortopedik stomatologiya umumiy tibbiyot fanlariga tayanadi.

Maqsad: Mazkur tadqiqotning asosiy maqsadi ortopedik stomatologiyaning zamonaviy tibbiyot tizimidagi o'rnini va ahamiyatini chuqur ilmiy asosda tahlil qilish, uning umumiy tibbiyot bilan uzviy bog'liqligini kompleks yondashuv asosida ochib berishdan iboratdir. So'nggi yillarda olib borilgan ilmiy izlanishlar og'iz bo'shlig'i salomatligi va organizmning umumiy holati o'rtasida kuchli patogenetik va funksional bog'liqlik

mavjudligini ko'rsatmoqda. Shu sababli ortopedik stomatologiyani faqat lokal muammolarni hal qiluvchi emas, balki tizimli sog'liqni saqlashda muhim o'rin tutuvchi soha ekanligini asoslash muhim hisoblanadi. Tadqiqotning ustuvor maqsadlaridan biri — tishlar yo'qolishi, okklyuziya buzilishlari va jag'-yuz tizimidagi nuqsonlarning organizmning boshqa tizimlariga ko'rsatadigan ta'sirini ilmiy jihatdan o'rganishdir. Ilmiy manbalarga ko'ra, chaynash funksiyasining buzilishi ovqat hazm qilish jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatib, oshqozon-ichak tizimida disfunktsiyalarni keltirib chiqaradi. Yetarli darajada maydalanmagan ovqat oshqozon va ichaklarga ortiqcha yuklama beradi, bu esa uzoq muddatda gastrit, dispepsiya va boshqa kasalliklarning rivojlanishiga zamin yaratadi. Shu nuqtai nazardan, ortopedik stomatologik davolashning maqsadi faqat estetik tiklash emas, balki fiziologik funksiyalarni normallashtirish orqali umumiy sog'liqni yaxshilashdan iboratdir. Bundan tashqari, tadqiqotning muhim yo'nalishlaridan biri — og'iz bo'shlig'idagi patologik jarayonlar va tizimli kasalliklar o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlashdir. Ilmiy tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, surunkali yallig'lanish o'choqlari (masalan, parodontit) organizmda doimiy yallig'lanish mediatorlarining ajralishiga olib keladi. Ushbu mediatorlar qon aylanish tizimi orqali boshqa organ va tizimlarga tarqalib, yurak-qon tomir kasalliklari, xususan, ateroskleroz rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin. Shuningdek, qandli diabet bilan og'rikan bemorlarda glyukoza almashinuvi buzilishi tufayli to'qimalarning regeneratsiyasi sekinlashadi, bu esa protezlash va implantatsiya jarayonlarining samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Shu bois ortopedik stomatologiyada davolash rejasini tuzishda bemorning umumiy somatik holatini hisobga olish ilmiy jihatdan asoslangan zarurat hisoblanadi. Tadqiqotning yana bir maqsadi — ortopedik stomatologiyada qo'llaniladigan zamonaviy texnologiyalar va biomateriallarning ilmiy asoslarini o'rganishdir. Hozirgi kunda implantologiya, CAD/CAM tizimlari, 3D modellashtirish va raqamli diagnostika usullari keng qo'llanilmoqda. Bu texnologiyalar suyak to'qimasi bilan implant yuzasi o'rtasidagi biologik integratsiya — osteointegratsiya jarayoniga asoslanadi. Osteointegratsiya esa suyak metabolizmi, hujayra proliferatsiyasi va to'qimalarning regeneratsiyasi kabi umumiy tibbiyot fanlari tomonidan o'rganiladigan jarayonlarga bevosita bog'liq. Shu sababli ortopedik stomatologiyani rivoji fundamental tibbiy fanlar bilan chambarchas bog'liq holda amalga oshadi. Bundan tashqari, tadqiqotning muhim maqsadlaridan biri — bemorlarni kompleks davolashda multidisiplinar yondashuvning ahamiyatini asoslashdir. Ortopedik stomatolog, terapevt, endokrinolog, kardiolog va boshqa mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlik bemorlarning umumiy sog'lig'ini yaxshilashda muhim rol o'ynaydi. Ilmiy jihatdan isbotlanganki, integratsiyalashgan tibbiy yondashuv kasalliklarni erta aniqlash, asoratlarni kamaytirish va davolash samaradorligini oshirish imkonini beradi. Shu bilan birga, tadqiqotning maqsadi ortopedik stomatologiyani ijtimoiy va psixologik ahamiyatini ham yoritishdan iboratdir. Tishlarning estetik nuqsonlari insonning o'ziga bo'lgan ishonchiga, ruhiy holatiga va jamiyatdagi o'rniga ta'sir ko'rsatadi. Ilmiy kuzatishlar shuni ko'rsatadiki, protezlash va estetik tiklash muolajalari bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilaydi, depressiv holatlarni kamaytiradi va ijtimoiy faollikni oshiradi. Xulosa qilib aytganda, mazkur tadqiqotning maqsadi ortopedik stomatologiyani ko'p qirrali ahamiyatini — klinik, fiziologik, tizimli, texnologik hamda

ijtimoiy jihatlarini kompleks ravishda o'rganish va uning umumiy tibbiyot bilan uzviy bog'liqligini ilmiy dalillar asosida asoslab berishdan iboratdir. Ushbu yondashuv ortopedik stomatologiyani zamonaviy tibbiyotning ajralmas va strategik muhim yo'nalishlaridan biri sifatida qarash imkonini beradi.

Material va usullari: Mazkur tadqiqot ishida ortopedik stomatologiya va uning umumiy tibbiyot bilan uzviy bog'liqligini o'rganish maqsadida kompleks ilmiy yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida nazariy va amaliy materiallar tahlil qilinib, ortopedik stomatologik davolash usullarining samaradorligi hamda ularning umumiy organizm holatiga ta'siri o'rganildi. Tadqiqot materiallari sifatida ortopedik stomatologiyaga oid mahalliy va xorijiy ilmiy adabiyotlar, monografiyalar, zamonaviy ilmiy maqolalar hamda klinik tavsiyalar o'rganildi. Shu bilan birga, stomatologik amaliyotda kuzatilgan bemorlarning klinik ma'lumotlari, ularning og'iz bo'shlig'i holati, tish qatori nuqsonlari va ortopedik davolash natijalari tahlil qilindi. Bemorlarning umumiy somatik holati, jumladan, qandli diabet, yurak-qon tomir kasalliklari, osteoporoz kabi tizimli kasalliklarning mavjudligi ham inobatga olindi. Bu esa og'iz bo'shlig'i va umumiy sog'liq o'rtasidagi o'zaro bog'liqlikni aniqlash imkonini berdi. Tadqiqot davomida bir qator ilmiy va klinik usullardan foydalanildi. Avvalo, adabiyotlarni tahlil qilish usuli orqali ortopedik stomatologiyaning nazariy asoslari va uning umumiy tibbiyot bilan bog'liqligi ilmiy jihatdan o'rganildi. Klinik kuzatuv usuli yordamida bemorlarning stomatologik holati, xususan, tishlar yetishmovchiligi, okklyuziya buzilishlari va protezlashdan oldingi hamda keyingi holatlari solishtirildi. Bu esa ortopedik davolash samaradorligini baholash imkonini berdi. Shuningdek, bemorlarni tekshirishda vizual va instrumental diagnostika usullari qo'llanildi. Og'iz bo'shlig'i ko'zdan kechirilib, tish va jag' tizimining funksional holati baholandi. Palpatsiya, perkussiya va okklyuziya tahlili orqali patologik o'zgarishlar aniqlashtirildi. Zarur hollarda rentgenologik tekshiruvlar, jumladan ortopantomografiya va kompyuter tomografiyasi usullaridan foydalanildi. Bu usullar yordamida suyak to'qimasi holati, tish ildizlari va implantatsiya uchun zarur anatomik sharoitlar aniqlab olindi. Bundan tashqari, laborator tekshiruvlar orqali bemorlarning umumiy sog'liq holati baholandi.

Qon tahlillari, biokimyoviy ko'rsatkichlar hamda ayrim hollarda mikrobiologik tekshiruvlar o'tkazildi. Ushbu ma'lumotlar ortopedik davolashni to'g'ri rejalashtirish va asoratlarning oldini olishda muhim ahamiyat kasb etdi. Olingan natijalar statistik usullar yordamida qayta ishlanib, tahlil qilindi va umumlashtirildi.

Statistik tahlil natijalarning ishonchliligini ta'minlash hamda turli ko'rsatkichlar o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlashga xizmat qildi. Tadqiqot tizimli, kompleks va multidisiplinar yondashuv asosida olib borildi. Ortopedik stomatologiya va umumiy tibbiyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni aniqlashda turli soha mutaxassislarining bilimlari va klinik tajribasiga tayanildi. Ushbu yondashuv bemorlarning umumiy holatini har tomonlama baholash, individual davolash rejasini tuzish va samarali natijalarga erishish imkonini berdi.

Tadqiqot natijalari: O'tkazilgan tadqiqotlar natijasida ortopedik stomatologiya va umumiy tibbiyot o'rtasida kuchli va ko'p qirrali bog'liqlik mavjudligi aniqlandi.

Klinik kuzatuvlar hamda ilmiy manbalar tahlili shuni ko'rsatdiki, og'iz bo'shlig'i holati nafaqat lokal muammo sifatida, balki organizmning umumiy funksional holatini aks ettiruvchi muhim ko'rsatkichlardan biri hisoblanadi. Tadqiqot davomida tishlar yo'qolishi va okklyuziya buzilishlari bilan bog'liq bemorlarda chaynash samaradorligi sezilarli darajada pasaygani kuzatildi. Bu esa ovqat hazm qilish tizimiga salbiy ta'sir ko'rsatib, dispeptik holatlar, gastrit va boshqa gastroenterologik muammolar rivojlanishiga olib kelishi aniqlangan. Ortopedik davolash (protezlash va implantatsiya)dan so'ng esa bemorlarda chaynash funksiyasi tiklanib, ovqat hazm qilish jarayonining yaxshilangani qayd etildi. Bu holat ortopedik stomatologik muolajalarning nafaqat lokal, balki umumiy fiziologik ahamiyatga ega ekanligini tasdiqlaydi.

Bundan tashqari, og'iz bo'shlig'idagi surunkali yallig'lanish o'choqlari va tizimli kasalliklar o'rtasidagi bog'liqlik ham tasdiqlandi. Xususan, parodontal kasalliklarga ega bemorlarda yurak-qon tomir tizimi kasalliklari uchrash chastotasi yuqoriroq ekanligi kuzatildi.

Ilmiy ma'lumotlarga ko'ra, bunday bemorlarda yallig'lanish mediatorlari (sitokinlar, interleykinlar) qon oqimi orqali tarqalib, endotelial disfunksiya va ateroskleroz rivojlanishiga hissa qo'shadi. Tadqiqot natijalari bu gipotezani qo'llab-quvvatlab, og'iz bo'shlig'i salomatligini saqlash umumiy kasalliklarning oldini olishda muhim omil ekanligini ko'rsatdi. Qandli diabet bilan og'rikan bemorlar ustida olib borilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, ular yara bitish jarayoni sekinlashgan va infeksiyaga moyillik yuqori bo'lgan.

Bu esa ortopedik davolash, ayniqsa implantatsiya jarayonida asoratlar xavfini oshiradi. Shu bilan birga, glyukemik nazorat yaxshi bo'lgan bemorlarda davolash natijalari ancha samarali kechgani aniqlandi. Bu esa umumiy somatik holatni nazorat qilish ortopedik stomatologik muolajalar muvaffaqiyatining muhim omili ekanligini ilmiy jihatdan asoslaydi. Osteoporoz bilan og'rikan bemorlarda suyak to'qimasining zichligi pasayganligi sababli implantlarning osteointegratsiya jarayoni sekinlashgani kuzatildi.

Shu bilan birga, zamonaviy implant tizimlari va biomateriallardan foydalanish bu muammoni qisman bartaraf etishga yordam berishi aniqlandi. Bu esa ortopedik stomatologiyada qo'llanilayotgan yangi texnologiyalarning samaradorligini tasdiqlaydi. Tadqiqot natijalari ortopedik davolashning bemorlarning psixologik va ijtimoiy holatiga ham sezilarli ijobiy ta'sir ko'rsatishini ko'rsatdi.

Protezlash va estetik tiklashdan so'ng bemorlarning o'ziga bo'lgan ishonchi oshgani, ijtimoiy faolligi yaxshilangani va hayot sifati sezilarli darajada ortgani kuzatildi. Bu esa ortopedik stomatologiyaning nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy ahamiyatga ega ekanligini isbotlaydi. Bundan tashqari, zamonaviy diagnostika usullaridan foydalanish natijasida kasalliklarni erta aniqlash imkoniyati kengaygani qayd etildi. Kompyuter tomografiyasi va raqamli texnologiyalar yordamida suyak to'qimasi holati, tish ildizlari va implantatsiya uchun zarur anatomik sharoitlar aniq baholandi.

Bu esa davolashni individual rejalashtirish va asoratlarni kamaytirishga xizmat qildi. Umuman olganda, olingan natijalar ortopedik stomatologiya va umumiy tibbiyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni to'liq tasdiqlaydi. Og'iz bo'shlig'i kasalliklari organizmning

boshqa tizimlariga bevosita yoki bilvosita ta'sir ko'rsatadi, shu sababli bemorlarni davolashda kompleks va multidisiplinar yondashuv zarurligi ilmiy asosda isbotlandi.

Ortopedik stomatologik muolajalar esa nafaqat funksional va estetik muammolarni hal qiladi, balki umumiy sog'liqni yaxshilashda ham muhim rol o'ynaydi.

Xulosa: O'tkazilgan tadqiqotlar natijalari ortopedik stomatologiyaning zamonaviy tibbiyot tizimidagi o'rni nihoyatda muhim ekanligini yana bir bor tasdiqladi. Mazkur yo'nalish faqatgina tish va jag'-yuz tizimidagi nuqsonlarni bartaraf etish bilan cheklanib qolmay, balki inson organizmining umumiy funksional holatini tiklash va yaxshilashda ham muhim rol o'ynaydi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, og'iz bo'shlig'i salomatligi umumiy sog'liq bilan bevosita bog'liq bo'lib, undagi har qanday patologik o'zgarishlar organizmning boshqa tizimlariga ham ta'sir ko'rsatadi. Tishlarning yo'qolishi va okklyuziya buzilishlari chaynash jarayonining izdan chiqishiga olib keladi, bu esa ovqat hazm qilish tizimida turli xil funksional buzilishlarni keltirib chiqaradi. Ortopedik stomatologik davolash orqali ushbu funksiyalar tiklanib, bemorlarning umumiy holati sezilarli darajada yaxshilanishi aniqlandi. Bu esa ortopedik stomatologiyaning fiziologik ahamiyatini yaqqol namoyon etadi.

Tadqiqot davomida og'iz bo'shlig'i kasalliklari va tizimli kasalliklar o'rtasidagi uzviy bog'liqlik ilmiy jihatdan asoslab berildi. Xususan, surunkali yallig'lanish o'choqlari yurak-qon tomir tizimi kasalliklari rivojlanishiga ta'sir ko'rsatishi, qandli diabet esa stomatologik davolash natijalariga sezilarli ta'sir etishi aniqlandi. Bu holatlar ortopedik stomatologiyada bemorning umumiy somatik holatini hisobga olish zarurligini ko'rsatadi. Shuningdek, osteoporoz va boshqa tizimli kasalliklar implantatsiya jarayoniga ta'sir qilishi aniqlanib, davolashda individual yondashuv muhimligi ta'kidlandi.

Zamonaviy texnologiyalar va diagnostika usullarining qo'llanilishi ortopedik stomatologik davolash samaradorligini sezilarli darajada oshirishi aniqlandi. Kompyuter tomografiyasi, raqamli modellashtirish va zamonaviy biomateriallar yordamida davolash jarayonini aniq rejalashtirish va ijobiy natijalarga erishish imkoniyati kengaydi.

Bu esa ortopedik stomatologiyaning ilmiy va texnologik jihatdan jadal rivojlanayotgan soha ekanligini ko'rsatadi. Bundan tashqari, ortopedik stomatologik davolashning bemorlarning psixologik va ijtimoiy holatiga ijobiy ta'siri ham muhim ahamiyatga ega. Tishlarning estetik tiklanishi bemorlarning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, ijtimoiy faolligini yaxshilaydi va hayot sifatini yuqori darajaga ko'taradi.

Bu esa ushbu sohaning nafaqat tibbiy, balki ijtimoiy ahamiyatini ham belgilaydi. Yana bir muhim xulosa shundan iboratki, ortopedik stomatologiya va umumiy tibbiyot o'rtasidagi uzviy bog'liqlik kompleks va multidisiplinar yondashuvni talab qiladi. Stomatologlar, terapevtlar, kardiologlar, endokrinologlar va boshqa mutaxassislar o'rtasidagi hamkorlik bemorlarni samarali davolashda muhim omil hisoblanadi.

Bunday yondashuv kasalliklarni erta aniqlash, asoratlarni kamaytirish va davolash samaradorligini oshirish imkonini beradi. Umuman olganda, ortopedik stomatologiya zamonaviy tibbiyotning ajralmas va strategik muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Uning asosiy vazifasi nafaqat tish va jag' tizimini tiklash, balki organizmning umumiy sog'lig'ini ta'minlashdan iboratdir. Shu sababli ortopedik stomatologiyani rivojlantirish,

zamonaviy texnologiyalarni keng joriy etish va tibbiyotning boshqa yo'nalishlari bilan integratsiyasini kuchaytirish dolzarb vazifa bo'lib qolmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Shillingburg H.T., Hobo S., Whitsett L.D., Jacobi R., Brackett S.E. Fundamentals of Fixed Prosthodontics. — Chicago: Quintessence Publishing, 2012.
2. Zarb G.A., Hobkirk J., Eckert S., Jacob R. Prosthodontic Treatment for Edentulous Patients. — St. Louis: Mosby, 2013.
3. Rosenstiel S.F., Land M.F., Fujimoto J. Contemporary Fixed Prosthodontics. — St. Louis: Elsevier, 2016.
4. Carlsson G.E., Omar R. The future of complete dentures in oral rehabilitation. *Journal of Oral Rehabilitation*, 2010.
5. Preshaw P.M., Alba A.L., Herrera D. et al. Periodontitis and systemic diseases: association and mechanisms. *Journal of Clinical Periodontology*, 2012.
6. Tonetti M.S., Van Dyke T.E. Periodontitis and atherosclerotic cardiovascular disease. *Journal of Periodontology*, 2013.
7. Lamster I.B., Pagan M. Periodontal disease and the metabolic syndrome. *International Dental Journal*, 2017.
8. Albrektsson T., Branemark P.I., Hansson H.A., Lindström J. Osseointegrated titanium implants: requirements for ensuring long-term success. *Acta Orthopaedica Scandinavica*, 1981.
9. Misch C.E. Dental Implant Prosthetics. — St. Louis: Mosby, 2015.
10. Fejerskov O., Kidd E. Dental Caries: The Disease and Its Clinical Management. — Oxford: Blackwell Munksgaard, 2008.